

Co (ne)očekávat od mateřské školy

Naděje, které rodiče vkládají do „mateřinky“, se často velmi podstatně liší.

Předpokládáte, že se v ní dítě připraví na „velkou“ školu, zvykne si na určitý řád, naučí se poslouchat pokyny a v klidu pracovat? Požadujete, aby se přitom také naučilo trochu anglicky? Nebo je pro vás úplně dostačující, že si vaše dítě ve školce „jen“ pěkně a bezpečně pohraje pod dohledem laskavé paní učitelky?

Naděje, které rodiče vkládají do „mateřinky“, se často velmi podstatně liší. Někteří jako by automaticky očekávali, že je učitelky nahradí v jejich roli vychovatelů a vštípí jejich dětem základy společenského chování i praktické návyky - naučí je jíst příborem, zavazovat si tkaničky i zdravit při příchodu do místnosti. Jiní vidí školku jako startovní box. Potomek, který to má někam dotáhnout, musí začít co nejdřív; takže ať neztrácí čas proháněním autíček po podlaze, ale věnuje se sportu nebo jazykům.

Školka jako „přípravka na školu“

Do roku 1989 byla příprava na zahájení školní docházky hlavním úkolem MŠ. Existovaly normy, co všechno má dítě „vypuštěné“ ze školky umět. Dnes už to dávno neplatí, ani druhý extrém („jen ať si prodlouží dětství“) ale odborníci nepovažují za ideální.

„Toto obecné členění na ‘období hry’ (doba předškolní) a ‘období učení a školních povinností’ je totiž zcela umělé, neodráží současné poznání, které jasně ukazuje, že tradiční školní učení začíná dávno před vstupem dítěte do školy a hra naopak nemůže končit vstupem dítěte do povinného vzdělávání,“ píše psycholog Václav Mertin v článku na rodinném portálu www.rodina.cz. „Učitelka mateřské školy vždy připravuje dítě na vyšší stupeň vzdělání, a současně podporuje i vytváření dovedností, které mají obecnější význam a ve škole je dítě možná vůbec neuplatní.“

„Předškolní vzdělávání upustilo od předmětového přístupu,“ doplňuje Mgr. Pavla Petřů-Kicková, ředitelka MŠ Strančice Praha-východ a členka redakční rady časopisu Informatorium. „Takže v mateřských školách už nenajdeme matematické představy, rozvoj poznání a jednotlivé výchovy jako např. výtvarnou, pracovní, hudební a tělesnou, ale orientuje se na jedince. Proto je nutné, abychom uměli získávat poznatky o dítěti, o jeho osobnosti, individuálních potřebách, možnostech i osobních limitech.“

Výchovný a terapeutický význam školky

Osobnost učitelky je pro úspěšnou „školkovou docházku“ naprosto klíčová. Dejme ještě jednou slovo Václavu Mertinovi: „Ukazuje se, že zejména u menších dětí probíhá veškeré učení v těsné souvislosti s pozitivními emocemi k učiteli. Bez kladných emocí probíhá učení komplikovaněji a jeho efekt je menší. Učitelka mateřské školy tak musí navázat se všemi dětmi intenzivní emoční vztah a dále ho rozvíjet a posilovat.“

Odborník potvrzuje to, co většina maminek instinktivně ví a co také zaznívá jako nejčastější požadavek v různých anketách: Nejlepší učitelka je ta, kterou práce s dětmi baví a s potěšením pro ně vymýšlí různé hry a výlety. Empatická a přátelská osobnost učitelky je pro rodiče většinou důležitější než formální odbornost a dosažené vzdělání.

Dobré vztahy a spolupráce mezi rodiči a učitelkou výchovné formování dítěte výrazně usnadňují. „Mateřská škola může ovlivňovat i výchovné postoje rodičů,“ upozorňuje Mgr. Pavla Petruš-Kicková. „A to především tím, že odborné poznatky a doporučení jim zprostředkovávají živí lidé, o jejichž praktických zkušenostech není pochyb. Samo dítě přenáší z mateřské školy do své rodiny jiné způsoby komunikace a sociálních vztahů a tím ji ovlivňuje. Mateřská škola je pro dítě velmi přitažlivá, protože vyhovuje jeho potřebám. Dítě se v ní pohybuje v citově vyrovnaném prostředí plném přirozených radostných aktivit a nových objevů. Ty si přináší zpět do rodiny a může tím čelit i případným dysfunkcím, konfliktům a krizím. Mateřská škola může působit i ve funkci terapeuta, např. v případě, že dítě vykazuje odchylky či zvláštnosti ve svém vývoji.“

Keramika, tanečky, flétnička... Jsou kroužky to hlavní?

Mnozí rodiče si myslí, že teprve cílená výuka v kroužku zajistí dětem ten správný rozvoj - a mateřské školy jim vycházejí vstříc. Plavání, dětský aerobik, akvabely, jóga, mažoretky, sportovní hry... díváme-li se na pestrou nabídku zájmových činností, nechce se věřit, že je určená pro předškolní děti. Rodiče ale někdy zapomínají na to, že i v „běžném“ školkovém dopoledni dítě vystřídá celou řadu aktivit - hudební, výtvarné, naučné, dojde i na cvičení a na rozvoj grafomotoriky. A zbude mu čas i jen tak si pohrát, což je neméně důležité. Výzkum, který nedávno proběhl, ukázal, že některé děti absolvují během týdne až osm kroužků!

„Rodiče jakoby přebírali stereotyp ‘dobré školky’ jako té, která nabízí hodně zájmových kroužků. Jen málokdo z rodičů se pak skutečně zamýšlí nad jejich potřebností,“ uvažuje psycholožka Simona Hoskovcová. „Z dlouhodobého hlediska vnímám při nadměrném konzumu kroužků riziko, že se dítě nenaučí trávit čas jen samo se sebou, volnou zábavou. Může tak být odsouzeno k potřebě zábavy poskytované zvnějšku. Děti, které mají dobré vzory a žádné kroužky v předškolním věku nenavštěvují, určitě o nic podstatného nepřicházejí - nevybavují si žádné dítě, které by nějakým zásadním způsobem uplatňovalo to, co se v kroužku naučilo. Dítě takové zaměstnání spíše baví a může založit určitý pozitivní návyk, například si zvykne pravidelně cvičit. Na druhou stranu kroužky zaplňují dětem mezeru, která vznikla tím, že zvláště městské děti si nemají kde bezpečně hrát.“

Co se výběru kroužku týče, radí psycholožka volit spíše aktivity, které rozvíjejí dítě mnohostranně. Spíše kroužek hudební výchovy než hru na jeden určitý nástroj; raději pohybové hry než konkrétní sport.

What is it? It's a monkey!

Jazyková výuka ve školce je u rodičů mimořádně populární, mnohdy je ale třeba vrátit jejich očekávání „zpátky na zem“. Jistě, děti se v tomto věku učí lehce, jsou zvědavé a vnímavé, nemají zábrany jako starší děti a dospělí.

Další výhodou je plasticita mozku a řečového ústrojí, která způsobuje úžasné imitační schopnosti malých dětí - není pro ně problém přesně zachytit a následně reprodukovat

výslovnost, intonaci i rytmus řeči. Za předpokladu, že poslouchají kvalitního (ideálně rodilého) mluvčího, můžou se jednou provždy zbavit českého přízvuku. To jsou velké plusy angličtiny či jiného jazyka pro předškoláčky.

Na druhou stranu nelze čekat o mnoho víc, než že dítě porozumí jednoduchým větičkám a správně na ně zareaguje. Předškoláci se dokážou soustředit jen po krátkou dobu a spolupráce jim ještě často dělá problémy.

Pokud navíc po opuštění školky nenaváže odpovídající výuka na základní škole, většina znalostí bude ztracena.

„K angličtině jednou týdně mám velmi skeptický postoj,“ říká psycholožka Hoskovcová. „Předškolní děti se jazyky učí snadno, ale musí s nimi být konfrontovány denně. Pokud si rodiče neudělají čas na denní procvičování, nemůžou počítat s nějakým efektem.“

Každodenní kontakt s jazykem zajistí dvojjazyčná či jazyková (zpravidla soukromá) školka, což je ale řešení dostupné jen pro malou část rodičů. I ty se mezi sebou liší, nejen luxusem prostředí a kvalitou služeb, ale také úrovní jazyka. Přítomnost rodilých mluvčích by měla být základním požadavkem, který rodiče vnesou.

Co od školky očekáváte právem:

- Individuální přístup k vašemu dítěti, zájem o ně a pochopení pro jeho zvláštnosti.
- Respekt učitelky k vašim zásadám a výchovným postojům. Nemá právo např. zpochybňovat víru rodiny nebo nutit dítě ke snědení masa.
- Rozumný denní režim, včetně hygieny, zdravého jídelníčku a dostatečného pohybu venku.
- Socializaci dítěte působením kolektivu. Prostřednictvím kontaktů s vrstevníky se učí spolupráci, řešení konfliktů, a to v prostředí chráněném a usměrňovaném zkušeným dospělým.
- Přiměřený rozvoj paměti a řeči, pracovních návyků a výtvarných dovedností (upravuje je Rámcový vzdělávací program).

Co MŠ splnit nemůže (ani kdyby se učitelky rozkrájely):

- Neudělá z nevychovaného dítěte vychované. Pokud se dítě např. pravidelně setkává s vulgárními slovy (třeba od staršího sourozence, od příbuzných nebo sousedů), může se naučit nepoužívat je ve školce, doma ale zase vpluje do stejných kolejí.
- Na rozvíjení hudebního či sportovního talentu nemá školka kapacitu ani odbornost.
- Neudělá z předškoláčka prvňáka, který vzorně zasedne do lavice, popadne tužku a všechno hned zvládne.
- Ani ta nejzkušenější učitelka není psycholog, navíc má na starosti až 28 dětí a je na ně většinu dne sama. Závažnější rodinné problémy (rozvod, úmrtí, zneužívání) může zohlednit, ale nemůže s dítětem individuálně pracovat.